

Για τον όρο «μετανάστες»

Μπέρτολτ Μπρεχτ

Πολιτικό ποίημα. Καταγγελία εναντίον των καταπιεστικών καθεστώτων κάθε εποχής, που προσπαθούν να εξοντώσουν τους πολιτικούς τους αντιπάλους. Διακήρυξη θάρρους και αντοχής όσων μένουν πιστοί στα ιδανικά της δημοκρατίας και της ελευθερίας και παρά την καταπίεση και τις διώξεις, μένουν ανυποχώρητοι, συνεπείς στις αρχές τους, αγωνιζόμενοι μέχρι να δικαιωθούν. Πηγάζει από τα πολύχρονα βιώματα του πολιτικά διωκόμενου και αυτοεξόριστου Μπρεχτ. Δεν κατονομάζει πρόσωπα, χώρα ή συγκεκριμένο πολιτικό σύστημα. Μ' αυτόν τον τρόπο, αν και έχει γράψει το ποίημα για το ναζιστικό καθεστώς του Χίτλερ, πετυχαίνει να του δώσει καθολικό και διαχρονικό χαρακτήρα.

Στιχουργική: ελεύθερος στίχος

Ύφος: απλό, ζωντανό

Εκφραστικά μέσα: εικόνες, αντιθέσεις, επαναλήψεις, παρομοίωση, μεταφορά.

2 θεματικές ενότητες: 1) Λαθεμένο μου φαινόταν ...μα εξορία. 2) Έτσι, απομένουμε ...ακόμα.

Ο ποιητής χρησιμοποιεί το **α' πληθυντικό πρόσωπο**, γιατί συμμετέχει στα γεγονότα. Μιλά ως εκπρόσωπος των πολιτικών προσφύγων για να δείξει την ενότητά τους απέναντι στον κοινό τους εχθρό, το ναζισμό.

Ένσταση ποιητή: όσοι χαρακτηρίζονται μετανάστες φεύγουν εθελουσίως από την πατρίδα τους σε αναζήτηση καλύτερης ζωής, ενώ εκείνοι έφυγαν κρυφά από τη Γερμανία για να αποφύγουν τις σκληρές πολιτικές διώξεις και να γλιτώσουν τη ζωή τους από τη βία των ναζι. Αντίθετα με τους οικονομικούς και άλλους μετανάστες που απομακρύνονται από την πατρίδα τους σε αναζήτηση καλύτερης τύχης, εκείνοι επιλέγουν να μένουν κοντά στα γερμανικά σύνορα με την ελπίδα ότι θα νιώθουν περισσότερο κοντά στην πατρίδα, μετριάζοντας τα βαριά συναισθήματα της εξορίας και της νοσταλγίας και διατηρώντας την επικοινωνία με τον τόπο και τους ανθρώπους τους, με στόχο την πιο άμεση παρέμβαση στις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις. Έτσι, παρακολουθούν τα γεγονότα και παραστέκονται όσο μπορούν στη σκληρή πραγματικότητα της πατρίδας τους. Θύματα, αλλά και βουβοί μάρτυρες της ναζιστικής θηριωδίας, παρά τις πληγές, την ηθική διάψευση και τη χαμηλή τους αυτοεκτίμηση, έχουν αποφασίσει να αγωνιστούν με ιδεολογική συνέπεια και ενότητα στο πλευρό όσων μάχονται για την επικράτηση της ανθρωπιάς και της κοινωνικής δικαιοσύνης, εναντίον του βάρβαρου ναζιστικού καθεστώτος που επιβλήθηκε στην πατρίδα τους και επιζητεί να δυναστεύσει τον κόσμο.

Η επισήμανση της διαφοράς γίνεται για να επισημανθεί η πολιτική σημασία – διάσταση της εγκατάλειψης της πατρίδας τους και ταυτόχρονα για να απορριφθεί η χρήση του όρου μετανάστες που θα προτιμούσε το ναζιστικό καθεστώς για να μετριάσει την εντύπωση των διώξεων.

αστόχαστοι, προσμένοντας, караδοκώντας: ένα επίθετο και δυο μετοχές αποδίδουν την ψυχική ένταση, την προσμονή, αλλά και τη νοσταλγία των εξόριστων.

«χωρίς τίποτα να ξεχνάμε, τίποτα ν' απαρνιόμαστε, χωρίς να συχωράμε τίποτ' απ' όσα έγιναν, τίποτα δε συχωράμε.»: οι επαναλήψεις υπογραμμίζουν το υψηλό πολιτικό ήθος των εξόριστων, τη συνέπειά τους, αλλά και την αγωνιστικότητα που τους χαρακτηρίζει. Ο τόνος του ποιήματος γίνεται αυστηρός, αποφασιστικός, για να υπογραμμιστεί η αμετακίνητη και συνεπής πολιτική τους θέση κατά της τυραννίας. Οι εξόριστοι δεν ξεχνούν, δε συγχωρούν τα φοβερά εγκλήματα των ναζιστών.

«Α, δε μας ξεγελάει ...δρασκελίσαι»: τριγύρω σιωπή ≠ ουρλιαχτά στο στρατόπεδο: Η σιωπή που επικρατεί είναι απατηλή. Οι ναζι έχουν καταργήσει κάθε είδους ελευθερία (πχ τύπου, έκφρασης), χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα και την προπαγάνδα, για να μη μαθαίνουν οι άλλες χώρες για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι εξόριστοι, όμως, δεν ξεγελιούνται από την απατηλή ηρεμία που προβάλλουν οι ναζιστές, γιατί γνωρίζουν τα φοβερά εγκλήματα που διαπράττονται. Είναι σα να ακούν τα ουρλιαχτά από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης όπου βασανίζονται και δολοφονούνται άνθρωποι. Καταρρίπτεται η προπαγάνδα των ναζιστών ότι όλα πάνε περίφημα....

Θυμός και οργή για το καθεστώς, αλλά ταυτόχρονα δύναμη και αποφασιστικότητα χαρακτηρίζει τους πολιτικούς πρόσφυγες.

«Εμείς οι ίδιοι μοιάζουμε ...να δρασκελίσαι.»: μεταφορική εικόνα. Οι εξόριστοι παρομοιάζονται με τον απόηχο των ναζιστικών εγκλημάτων, δηλαδή η φυγή των δημοκρατικών αποτελεί μια ζωντανή μαρτυρία των εγκλημάτων του ναζισμού.

«Η τελευταία λέξη δεν ειπώθηκε ακόμα.»: πίστη του ποιητή ότι το απάνθρωπο καθεστώς θα καταρρεύσει και τελικά οι εξόριστοι θα δικαιωθούν, θα πουν την τελευταία λέξη... Ο ποιητής, αν και δεν είναι προφήτης, γνωρίζει - από την ιστορική και πολιτική πείρα που διαθέτει - ότι τα τυραννικά καθεστώτα δεν διαρκούν πολύ, γιατί κάποια στιγμή η αντίδραση και αντίσταση κατά της αδικίας γιγαντώνονται, με αποτέλεσμα να ανατραπούν.

Ερωτήσεις:

Σελ. 140, ερωτήσεις 1 – 4 και Διαθεματική δραστηριότητα.

Γιατί η χώρα που δέχτηκε τους πρόσφυγες «σπίτι δε θα 'ναι, μα εξορία»;

Για ποιους λόγους οι πρόσφυγες επιδιώκουν να μένουν όσο μπορούν πιο κοντά στα σύνορα;